

Сёнтёрү ялавё

1944 сұлхи майн 5-мёшёнченпе тухать

Муркаш район хаҗачё

29 (7669) №

Юн кун, 2009 сұлхи апрелён (ака) 8-мёшё

Хакё ирёлкё

Раҗсейре

Апрелён 7-мёшё – Пётём тёнчери сывлэх кунё

Президент тупашёпе пурлэхё вёрттәнлэх мар

РФ Президентё Д.А. Медведев налук органёсене 2008 сұлта илнё тупаш тата пурлэх, банксенчи, хаклэ хутсенчи вкладсем пирки пёлтернё.

Д.А. Медведев тёл ёс вырәнёнче 4139726 тенкё тупаш илнё.

Вёл машарёпе Светлана Владимировна 367,8 таваткал метрлэ хваттер хуҗи пулса тарать. Унён банксенчи 9 счёт сичне 2818780,8 тенкё упранать. Арёнда шучёпе 4700 таваткал метр сёрпе уса курать.

Машарё С.В. Медведева Дмитрий Анатольевичпа 367,8 таваткал метрлэ хваттер хуҗи пулса тарать. Унён банкри 1 счёт сичне 135144,05 тенкё упранать. Вёл 32,5 таваткал метр лаптәклэ икё машина-вырәнпа уса курать. Унён 1999 сұлта каларнэ «Фольксваген-Гольф» сәмәл автомобиль пур.

Илья Ывалё сичне нимёнле пурлэх тата сук.

Тирпей-илемшён

«Пёрлөхлө Раҗсей» партин Чаваш регион уйрәмё республикара пурәнакансене чёнсе калани

Хаклэ ентешсем!
Эпир пурте пирён пёрлехи килшён – таван Чаваш Енёмёршён – яваллэ. Эпир унпа, унён тёл хулипе Шупашкарпа – Раҗсейри хуласенчен чи тирпей-илемшенчён пёринпе – мәнәсланатпәр.

«Пёрлөхлө Раҗсей» партин Чаваш регион уйрәмё республикара пурәнакансене пурне те хуласемпе район центрёсене, ялсене тирпейлемелли уйхлэх хастар хутшәнча чёнет. Тасаләхпа тирпейлөх пирён республикан визит карточки пулса тамалла. Сака эпир уншән тарашни, апа юратни пулэ. Чавашсен ыра «ниме» йагине малалла тасар – урамсене, лапамсене тата скверсене пурте пёрле сўп-сапран тасатар.

Атьяр пёрле туслэ йышпа субботниксене тухар, ыра ёс акциясене хутшәннар. Суркуннен чөрелекен хунавёсене валли сўл усар. Суркуннене – сўт санталәк сәмрәкләхне – тасалса тата сёнелсе кётсе илер!

«Пёрлөхлө Раҗсей» партин Чаваш регион уйрәмён политканашё.

Савәнәспа ләпкәләх парнелессё

Пёчк пепке суралсанах амашё унён сывлэхё сирёп пултәр тесе, юратнэ ачи ан чирлетёр тесе кунён-сёрён тарашать. Сүтёнөрехле ачана хайён сывлэхёшён хайён те тарашмаллине аналтарса үстерессё. Анчах пурнәсра йывәр чирлени те пулать. Сагнашкәл вәхәтра эпир кашниех пулшәу медицина ёсчёнсенчен ыятпәр.

Сән үкерчөкре эсир Муркашри тёл больницән ача-пәча уйрәмён заведуюцине Светлана Петровна Васильевна тата сак уйрәмән асла сестрине Вера Алексеевна Анисована ирхи тёрёслев ирттернө вәхәтра куратәр. Иккёшён те ёс стажё 20 сўл урлэ кашнэ ёнтё. Аста специа-

листсем сёр-сёр ачана кирлө пулшәу парса сөмьесене савәнәспа ләпкәләх парнелессё.

«Ачасемпе ёслеме питё килешет. Хальхи вәхәтра ашшө-амашёсем ачасене больницәна чир йывәр тапхәра куҗиччен илсе килни савәнтарать. Ку пуләм пурнәс условиясем ләйәхланса пынипе тата ашшө-амашёсен культури үснине сыхәннэ тесе шутлатпәр. Сака вара ачасене сиплес ёсре пулшәвать. Кун пек чух ачасен сывлэхё те хавшамасть. Сын сывлэхлэ пуласси малтанах ашшө-амашё ачана тивёслө пәхса үстерничен пусланать», – теҗсё ыра кәмәллэ медицинә ёсчөнсенчө.
Н. НИКОЛАЕВА сән үкерчөкө.

Сывә пуләр!

Ёнер Пётём тёнчери сывлэх кунне паллэ турәмәр. Ана уявласси вара Пётём тёнчери сывлэх сыхлавён организацияён хушәвөпе 1950-мөш сўлтаннах пулса пырать. Сывлэх сичнен каласма ЧР Патшаләх Канашён депутатне, Муркашри тёл больницән тёл врачне В.Г. ДАНИЛОВА чөнтөмөр.

– Владислав Григорьевич, мёнрен килет сын сывлэхлэ пуласси?

– Пирён пурнәс вёл, юрәри пек каласан, «кёрлесе таракан сўт тёнчери самант» сөс. Сын сак тёнчере питё кёске вәхәт пурәнать. Савәнпа та пахаләхлэ, чир-чёрсемсёр тата сывә пурәнмалла. Сирёп сывлэхлэ пуласси – сын хай тарашнинче. Мёншён тесен сын сывлэхён 50 процентне унён пурнәс йёрки «туса пырать», 20 процента яхән несёлтен (йәхран) килет. Сўт санталәк условиясем те пирён сывлэхән 20 процентне малтанах «сырса хураҗсё». Сапла вара сывлэхә сыхлас ёсён, тёлёр майлэ каласан, медицина ёсчөнсенчө түпи сын сывлэхёнчө 10 процент сөс.

Сәмахран, Раҗсейри сывлэхә сыхлас ёс шайне Великобритани сёршывён паянхи шайёпе танлаштарас пулсан та, сака Раҗсейре пурәнакансен пурнәсне 1 сўл ытларах сөс тасма пултарать. Сынсем хайсен пурнәс йёркине ләйәхлатни вара пурнәса самаях вәрәмлатма май парать. Апла пулсан пирён пёрмай хусканура пулмалла, тёрёс апатланмалла, хамәра алкоголь суррогачёсемпе тата пирус туртнине наркәмәшлантармалла мар. Харпәр хайён ёс вырәнне те тёрёс йёркелемелле, активлэ канмалла, пурнәсра ытларах ыра туйәмсене вырән памалла, пурнәс шайне тата культура шайне үстеремелле – сака пётёмпех сывлэхә сирёплетме, пурнәса тасма пулшәвать.

(Вёсё 3-мөш стр.).

Райадминистрацире

Хисеп грамотине тивёснө

Район администрацийён пусләхөн 2009 сұлхи мартән 13-мөшөнчи 154 № йышәнәвөпе саксене район администрацийён Хисеп грамотине наградәләма йышәннэ:

1. Ял хуҗаләх производствичне тарашса вай хунәшән:
  - Людмила Робиновна ЕГОРОВАНА, Ильичи яч. хис. ял хуҗаләх производство кооперативён хушма рабочине;
  - Михаил Валерианович МАКАРОВА, «Герой» ял хуҗаләх производство кооперативён автомобиль водительне;
  - Галина Леонидовна МАКАРОВАНА, Чапаев яч. хис. ял хуҗаләх производство кооперативён хушма рабочине;
  - Леонид Германович СОЛОВЬЕВА, «Герой» ял хуҗаләх производство кооперативён тракторист-машинистне.
2. Пурәнмалли сурт-йөрпе коммуналлэ хуҗаләх отраслөнче нумай сўл хушши тарашса ёслөнөшөн:
  - Вячеслав Алексеевич КУПЦОВА, «Жилкомсервис» чикёллө яваләхлэ обществон тёл инженерне;
  - Алевтина Николаевна МАМУТИНАНА, Сөнтёрти пурәнмалли сурт-йөрпе коммуналлэ хуҗаләх муниципаллэ унитарлэ предприятийён экономистне;
  - Юрий Львович ПЕТРОВА, Сөнтёрти пурәнмалли сурт-йөрпе коммуналлэ хуҗаләх муниципаллэ унитарлэ предприятийён директорне.
3. Культуран аатантарас ёсө тивёслө түпе хывнәшән тата обществәлла ёсө активлэ хутшәннәшән – Мария Васильевна КОРАБЛЕВАНА, Москакассинчи Культура сурчө сүмөнчи «Шуҗам» юрәпа ташә халәх ансамблөн участничне.

Юбилей

Саламлатпәр

Хисеплө те хаклэ сыннәмәра, савнэ машәра, юратнэ аннене, ашә кәмәллэ асаннене, хисеплө тавана – Сурлатри ялөнчө пурәнакан Елена Ивановна СТЕПАНОВАНА паянхи илемлө те сурхи кун 50 сўл тултарнэ ятпа чунчөрери чи ашә та ыра сәмахсемпе саламлатпәр. Юман пек сирёп сывлэх, сурпан пек вәрәм кун-сўл, сәл куҗ пек тапса таракан вайхал сунатпәр. Эсө пурри пирёншён пунләх, савәнәс, телей. Татах та нумай сўл эс пурәнсам, пире пит ләйхэ эс сумра пулсан.

Саламлакансөм: машарё, 2 ывәлөпе кинёсем тата вёсен ачисем, хөрё, Паладьевсен, Федоровсен сөмийсем, йышлэ тавәнөсем.

Юратнэ хаклэ машәра, аттене, маҗака, сывәх тавәнәмәра – Ахмане ялөнчө пурәнакан Николай Данилович ШАРИКОВА 60 сўл тултарнэ ятпа саламлатпәр. Сана сак паллэ кун ячөпе саламласа пурнәсра мён пур йорине кәна сунатпәр. Яланах сирёп сывлэхлэ пул, ёмөрү чаваш сурпанё пек вәрәм пултәр. Машәру, ачусемпе мәнүксем, сывәх тавәнүсем сана яланах савәнәспа телей, савәк кәмәл парнелечёр. Пурнәсра яланах аңса пьтәр, мён ёмөтленни пурнәсрантәр.

Салампа машарё, ачисем, кинёсем, тәхләчисем, мәнүкөсем тата мён пур тавәнөсем.

Сәмрәксен сўлталәкө

Яшсемпе хёрсен пусаруллэ пулмалла

Кәсәлхә сўл Раҗсей Президентчөн Указёпе килешүүлөн Сәмрәксен сўлталәкө пулнине аванах пёлетпёр ёнтө. Саена май сўлталәкө пусланнәранпа Муркаш район сәмрәксен пурнәсчөнчө мөнле улшәнүсем пулса иртнине, мён сөнни пулнине пёлес тесе район администрацийён вёрентү, сәмрәксен политики тата физкультурәпа спорт пайён тёл специалист-экспертне Елена Геннадьевна ЧЕРНОВАНА редакци тёлелне чөнтөмөр.

– Елена Геннадьевна, Муркаш райончө сәмрәк сынсем нумай-и? Камсем вёсем?

– Сәмрәксем тесе 14-30 сўлхи сынсене калама йышәннэ. Пирён района, ял тарәхёсенчен панэ информацисем тарәх, пурё 9191 сәмрәк шутланать. Ку вёл Муркаш райончөне пурәнакансен 25 процентчөпе танлашать. Шкулсенчө тата ытти вёрөнү учреждениесөнчө вёсенчен 3499-шө вёрөнөт. Ёслөкөнсен шучё 4259-па танлашать, ёсчөсчөрисен – 552-пе. Ыттисем вара «вәхәтлэх ёслөмөннисем» ятпа пурәнаканнисем. Пёлетпёр ёнтө, шәпах вёсем Мускав-Чулхула таврашёсенчи тата ытти стройкасене сүресе уқса ёслөсе илекенсем.

– Елена Геннадьевна, кәсәлхи сўл питё активлэ та хөрү иртмелле сәмрәксөмшөн. Паянхи кун тёлне мөнле ёсөм, мероприятисем туса ирттернө-ха сак үсөмрисемпе? Шәпах сак «вәхәтлэх ёслөмөннисен» тата

пачах ёсчөсчөрисен шәпи те паян питё йывәр.

– Сақ сұлхи тёл мероприятисен планне район администрацийён пусләхө кәсәл январён 28-мөшөнчө 27 № постановленипе сирёплетрө. Савәнпа та тёрлө мероприятисем сак планпа килешүүлөн пулса пыраҗсө. Вёсене пур ёнлөн ирттерсе пыратпәр. Акә сўлталәк таршшөпөх сәмрәксен профессие аталанавне үстерес тесе конкурссем ирттерсе пыратпәр. Төслөхрөн, предприятисемпе организацисөнчө, хуҗаләхсемпе учрежденисөнчө – пур сёрте те пултаруллэ сәмрәк специалистсөне тупса паләртассипе «Чи ләйхә сәмрәк специалист» конкурссем иртмелле. Хальлөхе вара, аслисөнчен төслөх илме тесе, февраль уйхөнчө района «Сәмрәксен чи ләйхә наставникө» конкурс ирттертөмөр. Конкурс сөнтөрүсисем Л.Г.Ильгөчкин («Сундырь-Хлеб» пёрлөшөвөн директорө), М.В. Васильев («Ступень-Муркаш» пёрлөшөвөн ертүси), Р.В. Кузнецов (Суворов яч. хис. хуҗаләхән механизаторө) тата Г.М. Сергеев (Ильич яч. хис. хуҗаләхән тёл инженерө) республика конкурсён финалисчөсем пулса тәчөс. Каласа хәвармалла, Радонөж Виссарииновичән кәсәл пёр воспитаникө – Юрий Орлов механизатор – Чаваш Республикин Президентчөн стипендиачө. Апла пулсан әрусен сыхәнәвө тени пулмаллах пирён пурнәсра, уйрәмах ёсөре.

Март пусламәшөнчөнчө «Сәмрәксөм – сывә пурнәс йёркишөн» акци пырать. Ку акци вәхәтчөнче те питё нумай

мероприятти туса ирттерме ёлкөртөмөр ёнтө. Шкулта вөрөнөкөнсенчен тытәнса сөмьесем таранах хутшәнәсчө вёсенчө: «Сывлэх күнөсем», «Шкулти суркунне», сиенлө йәласене хирёс иртекен тёрлө тренингсем, каласусем тата ытти те.

Ёсчөсчөрисене валли «Вакансисен ярмәркисене» сўлталәк таршшөпөх темисө хут ирттерме паләртнэ. Ку ёсө районти ёсөпе тивёстөрөкөн центрипа пёрле йөркелесе пырапәр. Сақ учреждени урлэ ёсчөсчөрисене алла сөнө специалнөсөм илме вёрөнтме паләртнэ. Сәмрәксен хальхи пурнәсра «чәмласа панине» кётсе лармалла мар, хайсен тарашмалла ытларах, аста мён сөнни пур-ха пире валли тесе, интересленсөх тамалла. Ятарлэ баннер та пур ёсө шыракансем валли. Унта та тишкермелле. Активлэ пурнәсра пурәнмалла. Библиотекәсөнчө те халё Интернет сөчө пур вёт, тәтәшах унта сүрени усләлэ пулэ. Культура сурчөсөнчө тёрлө кружоксем ёслөсчө, спортзалсене сүрөмелле.

Нумай пулмасть районти сәмрәк сөмьесен клубөсем хушшинчи конкурса пөтөмлетрөмөр. Ку конкурса, пёр пытармасәрах каламалла, клубөсем питё япәх хутшәнчөс. Сака пирён ёсөсем хут сичне кәна пулмалла маррине тёлёр хут сирёплетсе пачө. Мән Сөнтөрти, Шурчари тата Москакассинчи сәмрәк сөмьесен клубөсем сөс хутшәнчөс унта. Малашне активлэ пуласса питё шанас килет.

(Вёсё 4-мөш стр.).